

บทที่ 4 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน/ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด

จังหวัดที่ประสงค์ขอรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน และระบบกำจัดขยะมูลฝอยภายใต้แผนปฏิบัติการฯ ในระดับจังหวัด จะต้องจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน/ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียชุมชน และขยะมูลฝอยในภาพรวมของจังหวัด ซึ่งจะเป็นเอกสารสำคัญในการประกอบการพิจารณาโครงการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยและระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

รายละเอียดของแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนและขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด ซึ่งจะได้จากผลการวิเคราะห์สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยจังหวัดจะต้องจัดลำดับความสำคัญ และจัดทำรายละเอียดที่จังหวัดเห็นว่ามีมีความสำคัญ และจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาด้านด้านการจัดการน้ำเสียและขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัด เพื่อให้สามารถวางแผนการบริหารจัดการได้ถูกต้อง และครอบคลุมทุกพื้นที่ และทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด นอกจากนี้แล้วยังสามารถใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ในระดับจังหวัด ในปีต่อไป รวมถึงการติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน

แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน

จังหวัด.....

พ.ศ. .... ถึง พ.ศ. ....

เดือน..... พ.ศ. ....

สารบัญ

หน้า

1. สถานการณ์น้ำเสียชุมชนจังหวัด...
  - 1.1 สภาพพื้นที่ทั่วไป
  - 1.2 เขตการปกครองและความหนาแน่นประชากร
  - 1.3 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัด
  - 1.4 สภาพสังคมของจังหวัด
  - 1.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่จังหวัด
  - 1.6 การจัดการพื้นที่ตามผังเมืองรวม
  - 1.7 พื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ
  - 1.8 สถานการณ์คุณภาพน้ำ
  - 1.9 การจัดการคุณภาพน้ำ และการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสีย
2. วิสัยทัศน์
3. วัตถุประสงค์
4. เป้าหมายหลัก
5. พื้นที่เป้าหมายและระยะเวลาดำเนินการ
6. ตัวชี้วัดผลสำเร็จ
7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการน้ำเสียชุมชน
  - 7.1 วิเคราะห์และประเมินประเด็นปัญหา
  - 7.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จ
  - 7.3 การวางแผนเชิงพื้นที่ (Area Base Planning)
8. หลักการและกรอบแนวคิดในการจัดทำแผน
9. ความสำคัญของพื้นที่
  - 9.1 จังหวัดควรพิจารณาลำดับความสำคัญเชิงพื้นที่
  - 9.2 จังหวัดควรพิจารณาความสำคัญของพื้นที่ในจังหวัด
10. แผนงาน
11. โครงการและกิจกรรม
12. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

1. สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม

ประมวลสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่เป็นปัจจุบัน พร้อมแสดงข้อมูลตารางสถิติด้านสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท (ย้อนหลัง 5 ปี) และผลการคาดการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงคุณภาพและปริมาณในอนาคต รวมทั้ง ประมวลผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่ส่วนกลางมาดำเนินการให้ในพื้นที่ โดยจะต้องแสดงข้อมูลในด้านหรือประเด็นต่างๆ ทั้งในรูปของข้อมูล และแผนที่ หรือแผนผัง หรือตาราง ตามหัวข้อดังนี้ เป็นอย่างน้อย

1.1 สภาพพื้นที่ทั่วไป

แสดงที่ตั้ง อาณาเขตของจังหวัด ลักษณะภูมิประเทศ และข้อมูลสถิติปริมาณฝนและปริมาณน้ำท่า

1.2 เขตการปกครองและความหนาแน่นประชากร

ระบุเขตการปกครองในระดับจังหวัด อำเภอ และระดับท้องถิ่น ทั้งหมดในจังหวัด พร้อมแสดงจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร / ประชากรแฝง และความหนาแน่นประชากร ตามเขตการปกครอง รวมถึงสถิติการย้ายเข้า ย้ายออก สถิติการเกิดและการตาย เป็นต้น

1.3 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัด

แสดงข้อมูลโครงสร้างการผลิต เช่น การค้าธุรกิจ อุตสาหกรรม การเกษตร หรืออื่นๆ ที่ได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัด ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ และนำเสนอค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด และค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ต่อหัวรายจังหวัด เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ต่อหัวของภาค และประเทศ

1.4 สภาพสังคมของจังหวัด

แสดงข้อมูลทั้งปริมาณและคุณภาพในเรื่องแหล่งศิลปวัฒนธรรม สถานศึกษาที่สำคัญ ด้านสาธารณสุข สุขอนามัยของประชาชน โครงสร้างประชากร รวมทั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แสดง การให้ความสำคัญกับการเมือง การมีส่วนร่วมโดยการรวมกลุ่ม จัดตั้งเครือข่ายดำเนินการตามกิจกรรมที่ให้ประชาชนให้ความสนใจในแต่ละด้าน

1.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่จังหวัด

ระบุการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ทั้งจังหวัด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์การวางแผนเชิงพื้นที่ (Area Base Planning) เพื่อนำไปประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ต่อการพัฒนา

ทั้งนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน กับสภาพความเป็นจริงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ ที่ตั้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัด รวมทั้ง จุดหรือบริเวณที่ประสบปัญหา หรือได้รับการร้องเรียนจากประชาชน เป็นต้น

ตัวอย่าง

จังหวัด.....มีพื้นที่.....มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม
สูงสุด คิดเป็นร้อยละของพื้นที่ มีพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ ของพื้นที่

ตารางที่ 4-1 ประเภทการใช้ที่ดิน พื้นที่จังหวัด.....

อำเภอ	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน									
	เกษตรกรรม		ป่าไม้		ชุมชน		แหล่งน้ำ		อื่นๆ	
	ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ
รวม										

1.6 การจัดการพื้นที่ตามผังเมืองรวม (สำหรับจังหวัดที่มีการประกาศใช้ผังเมืองรวม)

อธิบาย และแสดงผังเมืองรวมจังหวัด ตามโซนการจัดการพื้นที่ ขนาดและอาณาเขตของ
แต่ละพื้นที่

1.7 พื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ

- 1) น้ำท่วม
- 2) ภัยแล้ง
- 3) ดินถล่ม
- 4) อื่นๆ

1.8 สถานการณ์คุณภาพน้ำ

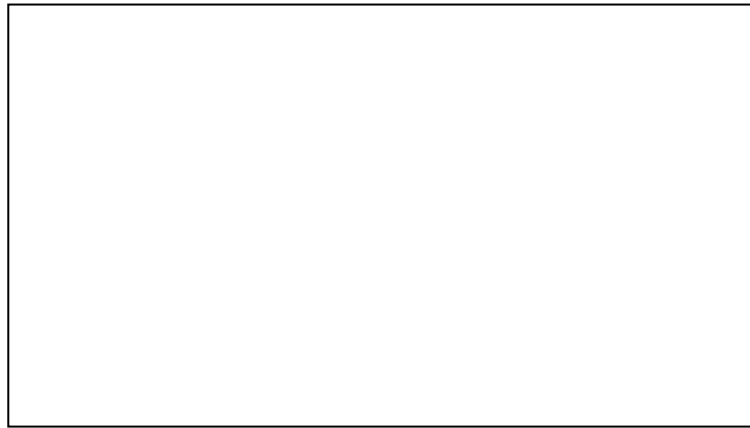
ระบุ และอธิบายข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งน้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน ทั้งเชิงปริมาณและ
คุณภาพ รวมทั้ง สภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรน้ำดังกล่าว นอกจากนี้ ต้องแสดงผลการติดตาม
ตรวจสอบคุณภาพน้ำ และระบุปัญหาที่ประสบในจังหวัด

1.8.1 ทรัพยากรน้ำบาดาล

- 1) จังหวัด.....มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการให้น้ำบาดาล ดังนี้.....
- 2) การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำบาดาล พบว่า.....
- 3) ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาล คือ .....

1.8.2 ทรัพยากรน้ำ

- 1) จังหวัด.....มีแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย ได้แก่.....

รูปที่ 4-1 แผนที่ตั้งแม่น้ำสายสำคัญในพื้นที่จังหวัด.....

ตารางที่ 4-2 แหล่งน้ำ หรือแม่น้ำที่สำคัญในพื้นที่จังหวัด.....

แม่น้ำ	บริเวณที่ตั้ง	ระยะทาง (กม.)	ชุมชนที่อยู่อาศัยริมสองฝั่งแม่น้ำ

- 2) การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำของแม่น้ำสายสำคัญพบว่า.....

ตารางที่ 4-3 การตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำของจังหวัด.....ในปี พ.ศ. ....

แหล่งน้ำ	ดัชนีคุณภาพน้ำ									
	น้ำมัน และ ไขมัน (mg/l)	อุณหภูมิ (°C)	ค่าความ เป็นกรด และด่าง (pH)	ค่าบีโอดี (mg/l)	ค่าดีโอดี (mg/l)	ปริมาณ ตะกอน หนัก (mg/l)	ของแข็ง แขวนลอย (mg/l)	ไนโตรเจน ในรูป TKN (mg/l)	ฟอสฟอรัส ทั้งหมด (mg/l)	แบคทีเรียกลุ่ม ฟีคอล โคลีฟอร์ม (mg/100 ml)

3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ

รวบรวมข้อมูลการติดตาม เฝ้าระวัง และตรวจวัดคุณภาพน้ำ รวมทั้ง วิเคราะห์
ปัญหาและสาเหตุซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ ที่ก่อให้เกิดน้ำเสีย

ตารางที่ 4-4 ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำ ในพื้นที่จังหวัด.....

แม่น้ำ	ปัญหาการร้องเรียน	สาเหตุ (ควรระบุแหล่งกำเนิดน้ำเสีย)

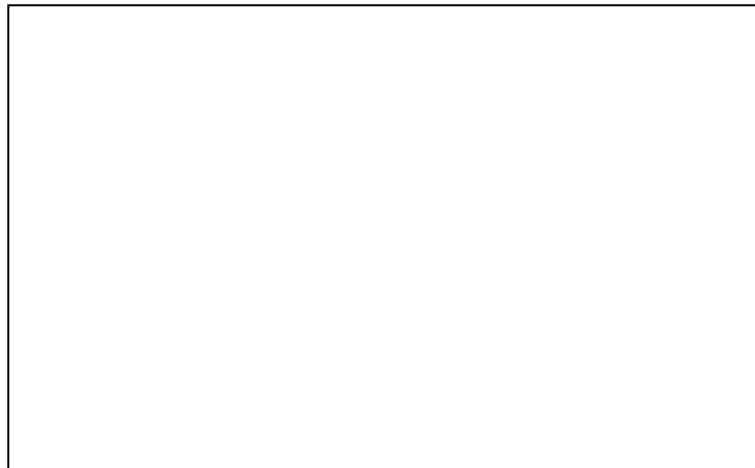

ตารางที่ 4-8 ระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียชุมชนพื้นที่จังหวัด.....

อปท.	พื้นที่/ ประชากร (ตร.กม./ คน)	ปริมาณน้ำ เสียเข้า ระบบ (ลบ.ม./ วัน)	ระบบ รวบรวมน้ำ เสีย/ ระยะทาง รวม (กม.)	พื้นที่ให้บริการ (ตร.กม และ ร้อยละ)	ระบบบำบัดน้ำ เสียและแหล่ง รองรับน้ำทิ้ง	ประสิทธิภาพ ระบบบำบัดน้ำ เสีย (คุณภาพน้ำ)	การเดินระบบ ในปัจจุบัน
			- ท่อระบาย รวม - ท่อแยก		- ประเภท - ความ สามารถในการ รองรับ - แหล่งรับน้ำ ทิ้ง	- ค่าเฉลี่ย BOD - ผ่านเกณฑ์ มาตรฐาน คุณภาพน้ำทิ้ง	- เทศบาล เดิน ระบบเอง - ค่าใช้จ่ายเดิน ระบบเฉลี่ย เดือนละ ..... บาท - ปัญหา และ อุปสรรค

รูปที่ 4-2 แสดงที่ตั้งระบบบำบัดน้ำเสียในพื้นที่จังหวัด.....

พารามิเตอร์	หน่วย	มาตรฐาน	ไตรมาสที่ 1		ไตรมาสที่ 2		ไตรมาสที่ 3		ไตรมาสที่ 4	
			วันที่		วันที่		วันที่		วันที่	
5. น้ำมันและไขมัน (Fat Oil and Grease)	มก./ล.	5								
6. ไนโตรเจนในรูปที่เคเอ็น (TKN)	มก./ล.	100								
7. ฟอสฟอรัสทั้งหมด (Total Phosphorus, TP)	มก./ล.	ไม่มีมาตรฐาน								
8. แบคทีเรียกลุ่ม ฟีคอลลีฟอร์ม (Fecal Coliform Bacteria)	MPN/100 มล.	ไม่มีมาตรฐาน								

1.9.3 การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำและเตือนภัยโดยภาครัฐ

ให้ข้อมูลและอธิบายการดำเนินการต่างๆ ของทางภาครัฐ ที่ได้ดำเนินการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ รวมทั้ง ให้ระบุแหล่งหรือจุด การตรวจวัดคุณภาพน้ำ ตามแม่น้ำที่สำคัญ

1.9.4 การบูรณาการ การจัดการคุณภาพน้ำ

แสดงข้อมูลของโครงการ หรือกิจกรรมการบูรณาการดำเนินการร่วมกันของประชาชนหรือประชาชนกับภาครัฐ หรือประชาชนกับภาคเอกชน ในพื้นที่จังหวัด

จากข้อมูลผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสามารถชี้ได้ว่าในเขตที่มีการขยายตัวสูงได้แก่..... มีคุณภาพน้ำค่อนข้างเสื่อมโทรม ส่วนอำเภอที่อยู่รอบนอก ได้แก่..... คุณภาพน้ำจะดีกว่า แสดงว่าความหนาแน่นของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลและมีกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำให้เสื่อมโทรม ซึ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการจัดการน้ำเสียให้เหมาะสม มิเช่นนั้นจะส่งผลต่อแหล่งน้ำ ..... รวมถึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการดำรงชีวิตของประชาชนในจังหวัด.....

2 วิสัยทัศน์

สะท้อนถึงทิศทางการบริหารจัดการน้ำเสียของจังหวัด

3 วัตถุประสงค์

แสดงวัตถุประสงค์ของการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน

4 เป้าหมายหลัก

ตัวอย่าง

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด.....มีแผนงานกิจกรรมในการจัดการน้ำเสียชุมชน และสามารถบรรลุไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล มีความพร้อมในการจัดหาระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล มีแนวทางในการจัดการน้ำเสียชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

5 พื้นที่เป้าหมายและระยะเวลาดำเนินการ

จังหวัดควรกำหนดพื้นที่เป้าหมายจึงเน้นพื้นที่ชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองก่อนเป็นหลัก เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียมากกว่าจำเป็นต้องเร่งดำเนินการจัดการ อีกทั้งการควบคุมดูแล บริหารจัดการ ยังสามารถทำได้ง่ายกว่า ส่วนพื้นที่บริเวณขอบนอกเขตเทศบาลจะสนับสนุนการใช้แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อควบคุม ป้องกันปัญหามลพิษ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพึ่งพาตนเองในการดำเนินการพื้นที่เป้าหมายเพื่อการจัดการน้ำเสียชุมชน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พื้นที่ดำเนินการเพื่อการแก้ไข พื้นฟู ควบคุม ป้องกัน และการจัดการ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหามลพิษน้ำเสีย คุณภาพน้ำในแม่น้ำเสื่อมโทรมอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงต่ำมาก และอาจเข้าขั้นวิกฤตได้ในอนาคต หากไม่เร่งดำเนินการเพื่อควบคุมปริมาณของเสียจากชุมชนให้ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของที่เกิดขึ้น ได้แก่ ชุมชนเมือง จำนวน ..... พื้นที่ ดังนี้

1) ดำเนินการระยะเร่งด่วน ปี 2556 จำนวน.....พื้นที่ โดยในระยะแรกให้ดำเนินการตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีความเสื่อมโทรมมากใน ..... ลำดับแรก ได้แก่ .....

2) ดำเนินการระยะปานกลาง ปี 2557 - 2559 จำนวน ..... พื้นที่ โดยดำเนินการในพื้นที่ตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรมและอยู่ในลำดับต้น ๆ เช่นกัน แต่ไม่อยู่ในพื้นที่ที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงต่ำมาก

กลุ่มที่ 2 พื้นที่ดำเนินการเพื่อการควบคุม ป้องกัน และการจัดการ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีปัญหามลพิษน้ำเสียมาก คุณภาพน้ำในแม่น้ำอยู่ในเกณฑ์ดีถึงพอใช้ แต่ควรเตรียมการในระยะยาวสำหรับการบริหารจัดการที่ดี สามารถควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหามลพิษ เพื่อการอนุรักษ์และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรม ได้แก่ .....จำนวน ..... พื้นที่

6 ตัวชี้วัดผลสำเร็จ

ตัวอย่าง

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด.....มีแนวทางการจัดการน้ำเสียชุมชนที่เหมาะสม
- 2) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะมีค่ามาตรฐานตามประเภทแหล่งน้ำที่กำหนด

7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการน้ำเสียชุมชน

ควรพิจารณาแนวทางในการกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการน้ำเสียชุมชน ดังนี้

7.1 วิเคราะห์และประเมินประเด็นปัญหาด้านน้ำเสียและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกิดขึ้น จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา ประเมินผลกระทบเบื้องต้นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าว

7.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านน้ำเสียของจังหวัด สภาพแวดล้อมและกระบวนการภายในของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัด เพื่อให้ทราบจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกระบวนการภายนอก เพื่อให้ทราบโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งมีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์และมาตรการในการป้องกันแก้ไขปัญหา

7.3 การวางแผนเชิงพื้นที่ (Area Base Planning) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ต่อการพัฒนา ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการวางแผน เนื่องจากเป็นการให้คำอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อพื้นที่ ซึ่งผลของการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดทางเลือกของแผน และการตัดสินใจการวางแผน ซึ่งการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่สามารถจำแนกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านสังคมและประชากร ด้านเศรษฐศาสตร์ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8 หลักการและกรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน

การดำเนินงานด้านการจัดการน้ำเสียให้เกิดประสิทธิภาพนั้น สิ่งที่สำคัญซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดอยู่คือ การบริหารจัดการ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีความรู้และทักษะที่สามารถจะบริหารจัดการน้ำเสียได้ ไม่ว่าจะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนแล้วหรือยังไม่มีก็ตาม โดยจะต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการทั้งในภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคเอกชนและภาคประชาชน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งการจัดการ หากจะต้องขอการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลกลางอาจต้องใช้เวลาอันเนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ซึ่งอาจไม่ทันการณ์ต่อการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น การดำเนินการโดยลดการพึ่งพากรัฐบาลกลางจึงเป็นแนวทางที่ควรมีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตามความเหมาะสม ดังนี้

1. การป้องกันการเกิดมลพิษ เป็นมาตรการการลดน้ำเสียที่แหล่งกำเนิดโดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า หรือใช้เท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ยังรวมถึงการลดการใช้น้ำซึ่งจะทำให้ปริมาณน้ำเสียลดลงไปด้วย ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งในภาคครัวเรือน ร้านค้า อาคารพาณิชย์ ตลาด สถานที่ราชการ โรงงานอุตสาหกรรม หรือแหล่งกำเนิดมลพิษอื่นในพื้นที่

2. การบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด ควรกำหนดให้บ้านเรือน ร้านค้า อาคารทุกประเภท หรือแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่มีการจัดการน้ำเสียเบื้องต้นด้วยการติดตั้งถังดักไขมัน หรือ ระบบบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งจะเป็ประโยชน์กับชุมชนในท้องถิ่นที่ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมศูนย์ เนื่องจากเป็นการป้องกันปัญหาน้ำเสียที่จะเกิดขึ้น ทำให้ลดการก่อสร้างหรือการลงทุนจัดสร้างระบบท่อรวมและระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมศูนย์

3. การใช้ระบบบำบัดแบบธรรมชาติ หากจะต้องมีการบำบัดน้ำเสีย ควรพิจารณาใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุดเสียก่อน เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและประหยัดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและดูแลรักษา เช่น ระบบบ่อบึง หรือระบบบึงประดิษฐ์ ซึ่งเป็นที่นิยมและยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาที่ควรคำนึงถึง ได้แก่

- พื้นที่ดินที่มีอยู่ และราคาที่ดิน (ในกรณีต้องซื้อที่ดินเพิ่ม) เนื่องจากระบบบำบัดแบบธรรมชาติต้องใช้พื้นที่ค่อนข้างมาก แต่ใช้พลังงานน้อย
- ศักยภาพในการปลูกสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลพลอยได้ของระบบ เช่น การใช้ประโยชน์จากพืชที่ได้จากการบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

4. การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมเพิ่มเติมในพื้นที่วิกฤตหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ โดยให้พิจารณารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ปัญหาของชุมชน และสถานภาพของคุณภาพแหล่งน้ำ ทั้งนี้ การจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแห่งใหม่จะต้องได้รับการพิจารณาให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ โดยต้องมีการประเมินรูปแบบ

5. การนำกลับมาใช้ใหม่และพิจารณาคุณค่าของน้ำทิ้ง ขั้นตอนนี้จัดว่ามีความสำคัญเทียบเท่ากับการระบบธรรมชาติ โดยพิจารณาคุณค่าของน้ำทิ้งทั้งการคุณประโยชน์จากผลพลอยได้จากระบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการดูแลรักษาระบบมากขึ้น การจัดการใช้ประโยชน์จากการบำบัดน้ำเสียนี้อาจเรียกว่า ระบบการจัดการแบบผสมผสาน ระบบดังกล่าวนี้เน้นการสร้างประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร โดยการนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่หรือใช้ให้เกิดประโยชน์อื่นๆ เช่น ใช้เป็นแหล่งแร่ธาตุอาหาร หรือ แหล่งพลังงาน เป็นต้น โดยพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอกให้น้อยที่สุดเพื่อให้ระบบดูแลตัวมันเองให้มากที่สุด เช่น การนำน้ำมาเลี้ยงปลา การใช้น้ำเสียผลิตพลังงานชีวภาพ การใช้พืชบำบัดน้ำเสียแล้วนำผลพลอยได้จากต้นพืชมาทำประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย หรือทำอาหารสัตว์ เป็นต้น

6. สนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบบูรณาการเชิงรุก โดยการเข้าถึงพื้นที่และชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดร่วมรับรู้ปัญหา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการเพื่อการจัดการน้ำเสียในชุมชน

7. สนับสนุนให้นำแนวทางการจัดการน้ำเสียตามแนวพระราชดำริโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

8. เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ประกอบด้วย การกำกับ ดูแล และควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดน้ำเสียชุมชน กำหนดมาตรฐานการควบคุมการระบายน้ำเสีย ประเมินสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมและน้ำเสียชุมชน พัฒนาตัวชี้วัดเพื่อสนับสนุนชุมชนในการเฝ้าระวังและให้มีการนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

9. สร้างความพร้อมในการบริหารจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควบคุมกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการพัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะของบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการน้ำเสีย

10. รณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษด้านน้ำเสียชุมชนเป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ และให้ความรู้ผ่านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สิ่งแวดล้อมศึกษา การทำกิจกรรม สันทนาการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

9. ความสำคัญของพื้นที่

9.1 จังหวัดควรพิจารณาลำดับความสำคัญเชิงพื้นที่ในการดำเนินการจัดการน้ำเสียชุมชน ซึ่งเกณฑ์การพิจารณา ประกอบด้วย พื้นที่วิกฤต ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ ปริมาณน้ำเสียและของเสียจากชุมชน และตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนเมืองริมน้ำ เพื่อกำหนดเป้าหมายและจัดทำมาตรการต่อไป ดังตาราง

9.2 จังหวัดควรพิจารณาความสำคัญของพื้นที่ในจังหวัด ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2552 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2552 ดังนี้

กรมควบคุมมลพิษ ได้จัดทำแผนภาพรวมของการจัดการน้ำเสียชุมชน เพื่อผลักดันให้เกิดการให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด เงินกองทุนหรือแหล่งเงินอื่น ซึ่งได้จัดทำเป็นกรอบแผนทุกระยะ 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะเวลาดำเนินการ 32 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2584 แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 จำนวน 7 ปี (พ.ศ. 2553-2559)

ระยะที่ 2 จำนวน 15 ปี (พ.ศ. 2560-2574)

ระยะที่ 3 จำนวน 10 ปี (พ.ศ. 2575-2584)

รวมทั้ง ได้กำหนดเกณฑ์ในการวางลำดับความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับเป็นช่วงปี ดังนี้

ช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2559 ดำเนินการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะที่ตั้งอยู่ริมน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมากถึงเสื่อมโทรม เขตควบคุมมลพิษ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีคุณภาพน้ำพอใช้

ช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2574 ดำเนินการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล ตำบลขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ช่วงปี พ.ศ. 2575 - 2584 ดำเนินการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ระดับดี

10. แผนงาน

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน คาดหวังว่า จะสามารถแก้ไข ป้องกันปัญหามลพิษจากน้ำเสียชุมชนได้ด้วยการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนแบบบูรณาการ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น มีศักยภาพ และความพร้อมในการดำเนินการด้านน้ำเสียด้วยการพึ่งพาตนเอง และมีส่วน รับผิดชอบการดำเนินงาน และสามารถจัดปัญหาความซ้ำซ้อน และความไม่ชัดเจนของการดำเนินงาน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและ ประชาชนด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมตั้งแต่ต้นในการมีส่วนร่วมคิดให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ ร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจในแผนงานหรือโครงการตลอดจนร่วมลงมือดำเนินการแก้ไขปัญหา ซึ่งหากสามารถ ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องแล้วจะทำให้เกิดการพัฒนาทางความคิด ทางการศึกษา การจัดทำโครงการ การแก้ไขปัญหา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเกิดการพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดูแล รักษา และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 38 ได้ กำหนดให้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ที่จะเสนอต่อคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จะต้องเป็นแผนปฏิบัติการที่เสนอระบบการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามแนวทางที่ กำหนดไว้ในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงสภาพความรุนแรงของปัญหา และเงื่อนไขต่างๆ ใน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดนั้น และควรจะต้องมีสาระสำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) แผนการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด
- (2) แผนการจัดการและให้ได้ว่าซึ่งที่ดิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และเครื่องใช้ที่จำเป็น สำหรับการก่อสร้าง ติดตั้ง ปรับปรุง ดัดแปลง ซ่อมแซม บำรุงรักษาและดำเนินการระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือ ระบบกำจัดของเสียรวมของส่วนราชการหรือราชการส่วนท้องถิ่น
- (3) แผนการจัดเก็บภาษีอากรและค่าบริการเพื่อการดำเนินการ และบำรุงรักษาระบบ บำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบการกำจัดของเสียรวมตาม (2)
- (4) แผนการตรวจสอบ ติดตาม และควบคุมการปล่อยทิ้งน้ำเสียและของเสียอย่างอื่นจาก แหล่งกำเนิดมลพิษ
- (5) แผนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการละเมิดและฝ่าฝืนกฎหมาย เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ตัวอย่าง

แผนงานที่ 1 การควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด

เพื่อการควบคุมน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด เป็นการดำเนินการในเชิงป้องกัน ซึ่งจะช่วยลดการเกิดน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด เป็นการประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษน้ำเสียชุมชน รวมทั้งการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เน้นให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ตั้งแต่ต้น ร่วมคิดเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ ที่จะช่วยให้เกิดจิตสำนึก ลดการก่อให้เกิดน้ำเสีย มีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น จะช่วยป้องกัน หรือบรรเทาปัญหาด้านน้ำเสียหมดไปหรือเบาบางลง

มาตรการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	แนวทางดำเนินการ โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ หลักและสนับสนุน
สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียชุมชนจากทุกภาคส่วน	สร้างจิตสำนึก ร่วมกันในการจัดการน้ำเสียชุมชน	ประชาชนและผู้ประกอบการในจังหวัด.....ร่วมกันรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการจัดการน้ำเสียชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> ประชุม รณรงค์ สัมมนาและอบรมให้ความรู้และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม อาทิเช่น <ul style="list-style-type: none"> -นักเรียน เยาวชน -ประชาชน -ผู้ประกอบการ สร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังแหล่งน้ำในชุมชน รณรงค์ลดการระบายน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ รณรงค์ถังดักไขมันในบ้านเรือนและกิจกรรมต่างๆ 	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>

แผนงานที่ 2 ด้านการจัดการระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสีย

เพื่อให้ น้ำเสียที่ถูกระบายออกจากแหล่งกำเนิดลงสู่ระบบระบายน้ำได้รับการรวบรวมและบำบัดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตามมาตรฐานน้ำทิ้งก่อนที่จะระบายลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ สภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งผลให้ความสกปรกของแม่น้ำ/แหล่งน้ำ ลดลงได้ส่วนหนึ่ง

มาตรการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	แนวทางดำเนินการ โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ หลักและสนับสนุน
ศึกษาความ เหมาะสมระบบ บำบัดน้ำเสีย	ให้ อปท. มีผล การศึกษาความ เหมาะสมระบบ บำบัดน้ำเสีย น้ำเสีย	อปท.ในจังหวัด .....มีแนวทางใน การจัดการน้ำเสีย ที่เหมาะสม	1. เทศบาล..... และเทศบาล .....มีรายงานการศึกษาความ เหมาะสมระบบบำบัดน้ำเสีย 2. เทศบาล..... มีผล การศึกษาความเหมาะสมใน การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย 3. เทศบาลอื่นๆ มีแนวทาง ในการจัดการระบบบำบัด น้ำเสีย 4. อบต. มีแนวทางการ จัดการน้ำเสียชุมชน 5. อปท. สำรวจจัดหาที่ดินที่ เหมาะสมสำหรับก่อสร้าง ระบบ โดยพิจารณา คัดเลือก จากที่ดินสาธารณะ ประโยชน์ หรือของส่วน ราชการ หรือท้องถิ่นจัดซื้อ	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>
การจัดหาที่ดิน ก่อสร้างระบบ	ให้มีที่ดินที่ เหมาะสมในการ ก่อสร้างระบบ บำบัดน้ำเสีย	ท้องถิ่นมีความ พร้อมในการ จัดเตรียมที่ดินใน การก่อสร้างระบบ	1. คัดเลือกที่ดินที่มีความ เหมาะสมด้านวิชา การและ เป็นที่ยอมรับของประชาชน 2. จัดกิจกรรมการรับฟัง ความคิดเห็นการใช้ที่ดินตาม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2548	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>

มาตรการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	แนวทางดำเนินการ โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ หลักและสนับสนุน
การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียต่อการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย	ให้ผู้มีส่วนได้เสียต่อการมีระบบบำบัดน้ำเสียได้มีส่วนร่วมในการรับทราบรายละเอียดโครงการ	ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย	จัดกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นต่อโครงการการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2548	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>
การศึกษาออกแบบรายละเอียดระบบบำบัดน้ำเสีย	ให้มีแบบรายละเอียดในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย	ท้องถิ่นมีแบบรายละเอียดในการก่อสร้างระบบ	นำผลจากการศึกษาความเหมาะสมและที่ดินที่เป็นที่ยอมรับจากประชาชนใช้ในการกำหนดการออกแบบรายละเอียด	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>

แผนงานที่ 3 ด้านการบริหารจัดการให้มีการจัดการน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีงบประมาณในการเดินระบบและการบำรุงรักษาระบบให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ต้องใช้ในการดูแลระบบ ให้มีความสามารถใช้งานได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

มาตรการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	แนวทางดำเนินการ โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ หลักและสนับสนุน
การเดินระบบและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย	จัดหารายได้ให้เพียงพอในการบริหารจัดการระบบ	จัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียจากประชาชน	1. ศึกษาเพื่อกำหนดอัตราค่าบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมและกำหนดวิธีการจัดเก็บรายได้ 2. สำรวจความ ยินยอมที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียของประชาชน 3. ออกเทศบัญญัติกำหนดอัตราค่าบริการบำบัดน้ำเสีย 4. ศึกษาเพื่อการปรับโครงสร้างองค์กรรองรับระบบบำบัดน้ำเสีย 5. การศึกษาการปรับปรุงกฎระเบียบ เทศบัญญัติ และการบังคับใช้กฎหมาย	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>

แผนงานที่ 4 ด้านการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

เพื่อให้มีการดำเนินการตรวจสอบสภาพน้ำเสียได้อย่างต่อเนื่อง และมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย สามารถใช้ในการปรับปรุงแผนหลัก การวางแผนปฏิบัติงาน ในการบริหารจัดการน้ำเสียได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	แนวทางดำเนินการ โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ หลักและสนับสนุน
ติดตามตรวจสอบน้ำเสียในชุมชนและจัดทำระบบฐานข้อมูลน้ำเสีย	เพื่อให้มีการติดตามน้ำเสียในชุมชน	ท้องถิ่นสามารถจัดการน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. สํารวจข้อมูลน้ำเสียจากแต่ละแหล่งในชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2. ติดตามตรวจสอบและประเมินปัญหาอย่างต่อเนื่อง 3. จัดทำระบบฐานข้อมูลให้สอดคล้องกับหน่วยงานสนับสนุน	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>

แผนงานที่ 5 ด้านกฎหมาย และกำกับดูแล ในการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดและควบคุมการดำเนิน
จัดการน้ำเสียชุมชน

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเครื่องมือทางกฎหมายในการสนับสนุนการบริหารจัดการ
น้ำเสียให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้เอกชนรับบริการแทน การกำหนดกฎระเบียบต่างๆ และการสร้าง
กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นต้น

มาตรการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	แนวทางดำเนินการ โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ หลักและสนับสนุน
การให้เอกชนรับ บริการบำบัดน้ำเสีย แทนท้องถิ่น	เพื่อให้การบริหาร ระบบบำบัดน้ำเสีย มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น	ให้มีเอกชนรับ บริการบำบัดน้ำเสีย ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	ศึกษารูปแบบการให้ เอกชนดำเนินการ ให้บริการบำบัดน้ำเสีย แทนท้องถิ่น	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>
การควบคุมการ ระบายน้ำเสีย	ให้มีกฎระเบียบ การควบคุมการ ระบายน้ำเสียจาก แหล่งกำเนิดน้ำเสีย	เพื่อให้ท้องถิ่นมี กฎระเบียบในการ ควบคุมการระบาย น้ำเสียจากแหล่ง- กำเนิด	ศึกษารูปแบบกฎหมายที่ สามารถใช้ในการควบคุม การระบายน้ำเสียจาก แหล่งกำเนิดน้ำเสียใน เขตจังหวัด	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>
การมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในการ ใช้กฎระเบียบในการ จัดการน้ำเสีย	ให้เกิดกระบวนการ มีส่วนร่วมในการ จัดการน้ำเสีย	เพื่อให้มีรูปแบบใน การสร้างกระบวนการ มีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในการ ใช้กฎระเบียบในการ จัดการน้ำเสีย	ศึกษาแนวทางในการใช้ กฎระเบียบในการจัดการ น้ำเสียที่เหมาะสม	<u>หน่วยงานหลัก</u> <u>หน่วยงานสนับสนุน</u>

11. โครงการและกิจกรรม

การกำหนดกิจกรรมและโครงการที่จะบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการน้ำเสียชุมชน จังหวัด ต้องสอดคล้องกับรูปแบบและข้อกำหนด ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่วิเคราะห์แผนฯ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พิจารณาเห็นชอบ และเสนอขอตั้งงบประมาณอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินโดยคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ แล้วยังอาจเสนอขอรับการอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมได้ด้วย

โครงการในแผนฯ ควรประกอบด้วยสาระที่สำคัญๆ ดังนี้

- 1) กำหนดชื่อโครงการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิธีการแก้ปัญหา
- 2) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ
- 3) กำหนดสถานที่ดำเนินการให้ชัดเจน โดยระบุอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน หากครอบคลุมหลายพื้นที่ให้ระบุให้ชัดเจน
- 4) กำหนดกิจกรรมและระยะเวลาดำเนินงาน ว่ามีกำหนดระยะเวลาเท่าใดและกำหนดแผนงานว่าช่วงใดทำกิจกรรมอะไรบ้าง
- 5) กำหนดรายละเอียดอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับโครงการบางประเภท
- 6) กำหนดแหล่งที่มาของงบประมาณค่าใช้จ่ายว่ามาจากงบประมาณประเภทอะไรบ้าง
- 7) สาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นควรเขียนลงในแบบเสนอโครงการและแบบสรุป งบประมาณ แผนงานโครงการ และงบประมาณ

ทั้งนี้ จังหวัดจะต้องจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอมาในแต่ละแผนงาน ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาสนับสนุนงบประมาณโครงการด้านการจัดการน้ำเสียชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ในภาคผนวก

12. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนฯ ตามตัวชี้วัดและเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นที่จะต้องมีการประสานเพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม มาตรการและแนวทางการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน หน่วยงานในระดับพื้นที่สามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ตามความเหมาะสมของสภาพปัญหาและพื้นที่โดยจะต้องมีการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของแต่ละพื้นที่ก่อน

นอกจากนี้ ในการดำเนินการยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติและมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจในแผน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทุกขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ในทุกระดับ ทั้งระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ ในการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนจังหวัด จึงได้กำหนดแผนดำเนินงานที่มีระยะเวลาชัดเจน ตลอดจนสาระที่บ่งชี้ถึงหลักการ เหตุผล เป้าหมายและภารกิจ แหล่งเงิน มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และการจัดลำดับของการดำเนินการ แนวทางการติดตามประเมินผล รวมทั้งได้ผนวกเอาขั้นตอนวิธีการดำเนินการจัดการน้ำเสียชุมชน ไว้ในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนจังหวัด สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นแนวทางดำเนินการได้ด้วยตนเอง

10.1 กระบวนการประสานเพื่อแปลงแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่

1) สร้างความเข้าใจในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสีย ในระดับต่างๆ คือ ระดับจังหวัด และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้มีการทำงานแบบบูรณาการโดยนำแผนฯ ไปกำหนดเป็นกรอบแผนของหน่วยงาน และจัดทำแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2) ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และเอกชน ให้มีการนำมาตรการและแนวทางการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียจังหวัด ไปพิจารณาปรับใช้ตามความเหมาะสมของสภาพปัญหาและพื้นที่ โดยจะต้องมีการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของแต่ละพื้นที่ก่อน และกำหนดเป็นโครงการและกิจกรรม เพื่อบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการของหน่วยงาน

10.2 เสริมสร้างศักยภาพให้แก่หน่วยงานในพื้นที่ โดย

1) จังหวัดดำเนินการจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการแปลงแผนฯ และมีความพร้อมในการจัดเตรียมและวิเคราะห์โครงการได้

2) จังหวัดสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน โครงการ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด และได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้งการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ตามมาตรา 37-41 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

3) จังหวัด มีบทบาทในการขับเคลื่อน การดำเนินงาน และการติดตาม ประเมินผล เพื่อให้กระบวนการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.1) สนับสนุนทุกภาคส่วนให้มีการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำเสียจังหวัด โดยเสริมสร้างศักยภาพผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง

3.2) เผยแพร่ข้อมูลและสถานการณ์ด้านน้ำเสียชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ให้ประชาชนรับทราบ และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.2 แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

จังหวัด.....

พ.ศ. .... ถึง พ.ศ. ....

เดือน..... พ.ศ. ....

คำอธิบาย

1. แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลฉบับนี้

1.1 เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด และใช้สนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ในระดับจังหวัด

1.2 บูรณาการการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด โดยประมวลสรุปการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ภายใต้แผนแม่บทนี้ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด และชี้้นำในการวางแผนปฏิบัติการฯ ในระดับจังหวัด ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.3 เป็นการวางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้สอดคล้องตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดสาระสำคัญไว้ 5 แผนงาน โดยอาจมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แผนงาน	ตัวอย่างกิจกรรม
1. การควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด	1. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์และการสร้างจิตสำนึก 2. การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร 3. การจัดทำระบบฐานข้อมูล
2. การจัดการระบบ	1. การเตรียมความพร้อมด้านที่ดิน 2. การจัดทำข้อมูลทางวิชาการ 3. การลงทุนก่อสร้าง ปรับปรุง ฟื้นฟู
3. การจัดเก็บรายได้	1. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2. การกำหนดรูปแบบและอัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียม
4. การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล	1. การกำหนดรูปแบบระบบการติดตามตรวจสอบ และประเมินผล
5. การบังคับใช้กฎหมาย	1. การเตรียมความพร้อมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย 2. การกำหนดแนวทางสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย

2. แผนแม่บทฉบับนี้ ประกอบด้วย การประเมินสถานการณ์ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด เพื่อนำมาพิจารณาในการวางแผนการบริหารจัดการของจังหวัด

3. มีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดใน 2 ระดับ ได้แก่

3.1 ระดับยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในภาพรวม โดยเมื่อได้ดำเนินการตามแผนงานทั้งหมดในข้อ 1.3 แล้ว จะสามารถบรรลุเป้าหมายในระดับแผนยุทธศาสตร์ได้

3.2 ระดับแผนงาน เป็นการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดของแต่ละแผนงาน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายในข้อ 3.1

4. ระยะเวลาการดำเนินการภายใต้แผนแม่บทนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (1 ปี) ระยะกลาง (2-4 ปี) และระยะยาว (5 ปี ขึ้นไป) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับช่วงเวลาของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 โดยจะมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดของการดำเนินการแต่ละระยะ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการประเมินผลการดำเนินการในเบื้องต้น เพื่อทบทวนและปรับปรุงกิจกรรม/โครงการ ภายใต้แต่ละแผนงานต่อไป

5. ข้อพิจารณาในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

5.1 จังหวัดควรมีการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างจริงจังก่อนในระยะเริ่มต้น (1-2 ปี) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเกิดความง่ายในการบริหารจัดการทั้งในแง่ของปริมาณขยะมูลฝอยและงบประมาณที่จะใช้ในการลงทุนต่อไป โดยในระยะแรก อาจให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยดำเนินการหลักในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยทั้งจังหวัด เนื่องจากจะได้มีการบูรณาการผลการดำเนินงานในภาพรวมของทั้งจังหวัด และเมื่อเกิดประสิทธิภาพแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีการดำเนินการเพื่อต่อยอดกิจกรรมดังกล่าวต่อไป

5.2 ในการวางแผนการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดจะต้องคำนึงถึงข้อมูลรายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อการจัดการขยะมูลฝอย พ.ศ. 2553-2564 ของกรมควบคุมมลพิษ ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2552 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2552 เป็นลำดับแรก หากไม่สามารถดำเนินการได้ จะต้องแสดงเหตุผลประกอบโดยละเอียดด้วย

5.3 ควรมีการดำเนินการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สารบัญ

หน้า

1. หลักการและเหตุผล
2. เป้าหมาย
3. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด...
4. สถานการณ์ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในภาพรวมของจังหวัด.....
  - 4.1 แหล่งกำเนิดและปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
  - 4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
  - 4.3 การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในปัจจุบัน
5. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 5.1 ข้อมูลพื้นฐานของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 5.2 ปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 5.3 การคัดแยก การรวบรวม และการขนส่ง
  - 5.4 การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในปัจจุบัน
  - 5.5 การมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 5.6 โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 5.7 ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
  - 5.8 ทัศนคติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
6. วิเคราะห์นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
7. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
  - 7.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
  - 7.2 การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา
8. นโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด.....
9. ลำดับความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
  - 9.1 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอย
  - 9.2 ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 9.3 ศักยภาพ/ประสิทธิภาพของจังหวัดในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
  - 9.4 ลำดับความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
10. ความยั่งยืนของแผนแม่บท
11. แผนปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด....

1. หลักการและเหตุผล

อธิบายถึงหลักการและเหตุผลในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด.....

2. เป้าหมาย

กำหนดเป้าหมายของแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด.....

3. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด...

3.1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและรายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจสังคม การใช้ประโยชน์ที่ดิน และจำนวนประชากร เป็นต้น

3.2 แสดงแผนผังของจังหวัดที่ระบุรายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระยะทางระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง

4. สถานการณ์ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในภาพรวมของจังหวัด.....

4.1 แหล่งกำเนิดและปริมาณขยะมูลฝอย อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

จัดทำรายการแหล่งกำเนิด ปริมาณ และองค์ประกอบขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งจังหวัดเป็นข้อมูลสถิติอย่างน้อย 5 ปี นับถึงปีปัจจุบัน เช่น ปัจจุบันปี 2555 ให้แสดงสถิติของปริมาณและองค์ประกอบขยะมูลฝอยตั้งแต่ปี 2551-2555 และเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายควรมีการนำเสนอโดยภาพ เช่น 3-D Pie Chart เป็นต้น และแนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะต้องแสดงทฤษฎี/หลักการ รวมถึงสมมติฐานที่ใช้ประกอบการคำนวณ ทั้งนี้ ผลการคาดการณ์ดังกล่าวจะต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด รวมถึงปริมาณสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดด้วย

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นปัจจุบันในภาพรวมของจังหวัด

4.3 การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในปัจจุบัน อธิบายถึงจำนวนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกหลักสุขาภิบาลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ศักยภาพของระบบ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าจริงต่อวัน วิธีการ/เทคโนโลยีที่ใช้ และการบริหารจัดการ เป็นต้น

5. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.1 ข้อมูลพื้นฐานของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจสังคม การใช้ประโยชน์ที่ดิน และจำนวนประชากรและแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากร เป็นต้น

5.2 ปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้แสดงปริมาณและองค์ประกอบขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจริง โดยนำเสนอเป็นข้อมูลสถิติอย่างน้อย 5 ปี นับถึงปีปัจจุบัน เช่น ปัจจุบันปี 2555 ให้แสดงสถิติของปริมาณและองค์ประกอบขยะมูลฝอยอย่างน้อยตั้งแต่ปี 2551-2555 และแนวโน้มการเพิ่มของปริมาณและการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ซึ่งจะต้องแสดงทฤษฎี/หลักการ รวมถึงสมมติฐานที่ใช้ประกอบการคำนวณ ทั้งนี้ ผลการคาดการณ์ดังกล่าวจะต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตารางที่ 4-12 แสดงสถิติปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในจังหวัด ...

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ปริมาณขยะมูลฝอย (ตัน/วัน)					หมายเหตุ
	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	
1.เทศบาลตำบล ก.						
2.เทศบาลตำบล ข.						
3.เทศบาลเมือง ค.						
4.เทศบาลเมือง ง.						
5.เทศบาลนคร จ.						
6.องค์การบริหารส่วนตำบล ฉ.						
7.องค์การบริหารส่วนตำบล ช.						
รวม						

ตารางที่ 4-13 แสดงสถิติองค์ประกอบขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของจังหวัด...

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์ประกอบ (%)					หมายเหตุ
	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	
1. แก้ว						
2. โลหะ						
3. พลาสติก						
4. ไม้						
5. โฟม						
6. กระดาษ						
7. หนังสือ/ยาง						
8. เศษผ้า						
9. อื่นๆ						

5.3 การคัดแยก การรวบรวม และการขนส่ง ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างไร เช่น

- 1) การคัดแยก ได้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และหรือดำเนินการคัดแยกไปแล้วหรือไม่อย่างไร
- 2) การรวบรวม มีการจัดภาชนะรองรับขยะมูลฝอยให้กับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไร ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในเขตการปกครองของตนหรือไม่
- 3) การขนส่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดเตรียมรถเก็บขนขยะมูลฝอยอย่างไร ทั้งด้านปริมาณ ชนิด ประเภท จำนวนเที่ยว เส้นทาง และเวลาในการขนส่งขยะมูลฝอยอย่างไร พร้อมนี้ ให้แสดงถึงรายละเอียดข้อมูลของครุภัณฑ์และประสิทธิภาพที่ใช้ในการขนส่งด้วย

ตารางที่ 4-14 แสดงรายละเอียดข้อมูลของครุภัณฑ์และประสิทธิภาพในการเก็บขนขยะมูลฝอย

ประเภท / ขนาดรถ	เลขทะเบียน	วันที่ได้มา	อายุการใช้งาน	จำนวนเที่ยวที่ให้บริการต่อวัน	เวลาที่ให้บริการ	ปริมาณของมูลฝอยที่เก็บขนได้ (ตัน/วัน)
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
รวมปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้						
ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งหมด						
ประสิทธิภาพการเก็บขนขยะมูลฝอย (%)						

5.4 การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในปัจจุบัน อธิบายถึงวิธีการหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน

5.5 การมีส่วนร่วมของประชาชน อธิบายถึงแผนงาน/กิจกรรม ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังดำเนินการอยู่ เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น

5.6 โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม และให้ความสำคัญกับส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน/คุณสมบัติของบุคลากร หน้าที่ เป็นต้น

5.7 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล

วิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง โดยแยกเป็นรายประเด็น เช่น

- 1) การคัดแยก การรวบรวม และการขนส่ง
- 2) การกำจัด
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน

5.8 ทศนคติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมุมมองต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ของตนเองอย่างไร และมีความคาดหวังอย่างไรต่อเรื่องดังกล่าว

6. วิเคราะห์นโยบายและแผน ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

แสดงนโยบาย แผน และมติคณะรัฐมนตรี ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค กลุ่มจังหวัด จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล พร้อมแสดงเจตนารมณ์ในการแปลงนโยบาย แผน และมติคณะรัฐมนตรี ไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด ทั้งนี้ โปรดแสดงถึงความเชื่อมโยงในการถ่ายทอดนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ที่จังหวัดได้นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัดนั้นๆ

7. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

7.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

แสดงถึงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และวิเคราะห์ขนาดและทิศทางของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยดังกล่าว โดยผลจากการวิเคราะห์ฯ สามารถนำมากำหนดความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไข โดยปัจจัยภายนอก เช่น พฤติกรรมการบริโภคของประชาชน ความร่วมมือของประชาชนต่อกิจกรรมของทางราชการ จำนวนประชากรและนักท่องเที่ยว เป็นต้น และปัจจัยภายใน เช่น สมรรถนะและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบายของผู้บริหาร ทิศทางการพัฒนาของจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้ จังหวัดอาจใช้เทคนิค/ทฤษฎีใดในการดำเนินการวิเคราะห์ก็ได้

7.2 การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในข้อ 7.1 จังหวัดสามารถทราบถึงความรุนแรงของปัญหาและสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรับการแก้ไข

8. นโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด.....

แสดงถึงนโยบายของจังหวัดในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยเริ่มตั้งแต่ต้นทาง (การผลิตขยะมูลฝอย) ไปจนถึงปลายทาง (การกำจัดขยะมูลฝอย)

9. ลำดับความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

9.1 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอย

แสดงข้อมูลของจังหวัดตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2552 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2552 เห็นชอบกับกรอบแผนงานและกลไกการสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการน้ำเสียชุมชน และกรอบแผนงานการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ รับข้อคิดเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในประเด็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ ซึ่งนอกจากเรื่องงบประมาณแล้ว ควรพิจารณาถึงความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการโครงการ ที่ประกอบด้วย เรื่องที่ดิน การมีส่วนร่วมและความพร้อมของประชาชน และความตระหนักของประชาชน รวมถึงให้มีการกำหนดมาตรการบริหารจัดการภายหลังการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อพิจารณาประกอบการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งมีข้อมูลรายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อการจัดการขยะมูลฝอย พ.ศ. 2553-2564

9.2 ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แสดงถึงการวิเคราะห์ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ทั้งในเรื่องแผนงาน บุคลากร และงบประมาณ ในกรณีที่ประสบปัญหาในเรื่องดังกล่าว จะต้องแสดงถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาในแง่ของประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ในประเด็นต่างๆ เช่น การให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ความรู้ความเข้าใจ เป็นต้น

9.3 ศักยภาพ/ประสิทธิภาพของจังหวัดในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

1) ให้พิจารณาว่าปัจจุบันจังหวัดของท่านมีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลจำนวนกี่แห่ง มีศักยภาพในการกำจัดขยะมูลฝอยได้กี่ตันต่อวัน ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งจังหวัดมีปริมาณกี่ตันต่อวัน (ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) ทั้งนี้ ให้รวมถึงสิ่งปฏิกูลด้วย

2) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามข้อ 1) แต่ละระบบมีประสิทธิภาพของระบบในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างไร เช่น ดี ปานกลาง พอใช้ ต่ำ เป็นต้น พร้อมอธิบายหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดประสิทธิภาพด้วย

3) ท่านคิดว่าศักยภาพของจังหวัดในการรับมือกับปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต (ตามผลการคาดการณ์ในข้อ 4.1) เป็นอย่างไร จังหวัดสามารถพึ่งพาตนเองในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้อย่างไรบ้าง

9.4 ลำดับความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

จากรายละเอียดข้อมูลข้างต้น และข้อมูลการแบ่งกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอยในข้อ 9.1 ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของจังหวัดอย่างไร หากไม่เหมาะสม และท่านต้องการปรับแก้ไขข้อมูลกลุ่มพื้นที่ดังกล่าว จะต้องแสดงเหตุผลและข้อมูลประกอบด้วย พร้อมแสดงรายละเอียดของกลุ่มพื้นที่ทั้งหมด เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นแกนหลัก และลูกข่าย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะทางจากลูกข่ายถึงแกนหลัก เป็นต้น

10. ความยั่งยืนของแผนแม่บท

เพื่อให้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัดมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จังหวัดอาจมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) **จัดตั้งคณะกรรมการยกร่างแผนแม่บทฯ** ภายหลังจากที่ได้กรอบแนวคิดของแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัดแล้ว อาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัด เช่น หน่วยราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรอิสระ เป็นต้น เพื่อระดมความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2) **จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน** โดยชี้แจงสถานการณ์ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของจังหวัด ลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา ยุทธศาสตร์และมาตรการในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลข้างต้น พร้อมรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3) **จัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนแม่บทฯ** ในการนำยุทธศาสตร์และมาตรการไปปฏิบัตินั้น มักจะเกิดข้อผิดพลาดที่ต้องการการปรับปรุง เพื่อให้แน่ใจว่าจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยควรจะมีการวัดผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุดดังกล่าว เพื่อดำเนินการติดตามและประเมินผลว่าแผนแม่บทฯ ดังกล่าว บรรลุเป้าหมายและสำเร็จตามตัวชี้วัดในภาพรวมและรายยุทธศาสตร์

11. แผนปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จังหวัด .....

เป้าหมาย	
วัตถุประสงค์	
ตัวชี้วัด	
ปัญหา	<div style="width: 20%; height: 30px;"></div> <div style="width: 20%; height: 30px;"></div> <div style="width: 20%; height: 30px;"></div> <div style="width: 20%; height: 30px;"></div>
กลไกการ บริหารจัดการ	

แผนงาน/มาตรการ

1. แผนการควบคุม มลพิษจาก แหล่งกำเนิด	2. แผนการ จัดหาระบบ	3. แผนการจัดเก็บ รายได้	4. แผนการติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผล	5. แผนการบังคับ ใช้กฎหมาย
ระยะเร่งด่วน	ระยะเร่งด่วน	ระยะเร่งด่วน	ระยะเร่งด่วน	ระยะเร่งด่วน
1.....	1.....	1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....	2.....	2.....
3.....	3.....	3.....	3.....	3.....
ระยะปานกลาง	ระยะปานกลาง	ระยะปานกลาง	ระยะปานกลาง	ระยะปานกลาง
1.....	1.....	1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....	2.....	2.....
3.....	3.....	3.....	3.....	3.....
ระยะยาว	ระยะยาว	ระยะยาว	ระยะยาว	ระยะยาว
1.....	1.....	1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....	2.....	2.....
3.....	3.....	3.....	3.....	3.....